

Διεξαγωγή αποδείξεων

Περιεχόμενο που παρέχεται από

European Judicial Network
(in civil and commercial matters)

 Εσθονία

1 Βάρος της απόδειξης

1.1 Ποιοι είναι οι κανόνες που διέπουν το βάρος της απόδειξης;

Το βάρος της απόδειξης ρυθμίζεται στο άρθρο 230 του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας (*tsiviilkohtumenetluse seadustik*), το οποίο ορίζει ότι, στις αγωγές, κάθε διάδικος πρέπει να αποδεικνύει τα πραγματικά περιστατικά στα οποία βασίζονται οι αξιώσεις και οι ενστάσεις του, εκτός εάν προβλέπεται διαφορετικά από τον νόμο. Επιπλέον, εκτός εάν προβλέπεται διαφορετικά από τον νόμο, οι διάδικοι μπορούν να συμφωνήσουν σε κατανομή του βάρους της απόδειξης διαφορετική από εκείνη που προβλέπει ο νόμος, και να συμφωνήσουν ως προς τη φύση των αποδεικτικών μέσων για την απόδειξη ορισμένων πραγματικών περιστατικών. Εκτός εάν προβλέπεται διαφορετικά από τον νόμο, το δικαστήριο μπορεί να διεξαγάγει αποδείξεις ίδια πρωτοβουλία σε γαμικές διαφορές, διαφορές που αφορούν γονική σχέση ή τα συμφέροντα του παιδιού, ή διαδικασίες οι οποίες κινούνται βάσει αίτησης.

1.2 Υπάρχουν κανόνες που εξαιρούν ορισμένα πραγματικά περιστατικά από το βάρος της απόδειξης; Σε ποιες περιπτώσεις; Είναι δυνατό στις περιπτώσεις αυτές να προσκομισθούν αποδείξεις περί της μη ισχύος συγκεκριμένου νόμιμου τεκμηρίου;

Πραγματικό περιστατικό το οποίο κατά το δικαστήριο θεωρείται πασίδηλο δεν χρήζει απόδειξης. Το δικαστήριο μπορεί να χαρακτηρίσει πασίδηλο ένα πραγματικό περιστατικό το οποίο αφορά αξιόπιστες πληροφορίες οι οποίες είναι διαθέσιμες από πηγές εκτός της διαδικασίας. Επιπλέον, επιχείρημα διαδίκου σχετικά με πραγματικό περιστατικό δεν χρήζει απόδειξης αν ο αντιδίκος του το αναγνωρίζει. Ως αναγνώριση νοείται η ανεπιφύλακτη και ρητή συμφωνία με έναν πραγματικό ισχυρισμό μέσω έγγραφης δήλωσης προς το δικαστήριο ή δήλωσης που διατυπώνεται ενώπιον του δικαστηρίου, οπότε η συμφωνία καταγράφεται στα πρακτικά. Η αναγνώριση μπορεί να ανακληθεί μόνο με τη συγκατάθεση του αντιδίκου ή εάν ο διάδικος που ανακαλεί την αναγνώριση αποδείξει ότι ο ισχυρισμός σχετικά με την ύπαρξη ή μη του πραγματικού περιστατικού είναι εσφαλμένος και ότι η αναγνώριση οφειλόταν σε εσφαλμένη αντίληψη του πραγματικού περιστατικού. Σε τέτοιες περιπτώσεις, το πραγματικό περιστατικό δεν θεωρείται αναγνωρισμένο. Η αναγνώριση του ισχυρισμού τεκμαίρεται, αν ο αντιδίκος δεν αμφισβητήσει ρητά τον ισχυρισμό σχετικά με το πραγματικό περιστατικό και η βούληση του αντιδίκου να αμφισβητήσει τον ισχυρισμό δεν προκύπτει από άλλες δηλώσεις του.

1.3 Σε ποιο βαθμό πρέπει το δικαστήριο να πεισθεί για ένα πραγματικό περιστατικό ώστε να βασίσει την απόφασή του στην ύπαρξη αυτού του πραγματικού περιστατικού;

Το δικαστήριο εκτιμά όλες τις αποδείξεις βάσει του νόμου από κάθε άποψη, διεξοδικά και αντικειμενικά, και αποφασίζει, κατά συνείδηση, κατά πόσον ένα επιχείρημα που προέβαλε ένας συμμετέχων στη διαδικασία αποδείχθηκε, λαμβάνοντας υπόψη, μεταξύ άλλων παραγόντων, τυχόν συμφωνίες των διαδίκων σχετικά με τη διεξαγωγή των αποδείξεων.

2 Διεξαγωγή αποδείξεων

2.1 Απαιτείται πάντοτε αίτηση διαδίκου για τη διεξαγωγή των αποδείξεων ή μπορεί ο δικαστής σε ορισμένες περιπτώσεις να πραγματοποιήσει τη διεξαγωγή των αποδείξεων αυτεπαγγέλτως;

Παρότι το άρθρο 236 παράγραφος 2 του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας ορίζει ότι, γενικά, οι διάδικοι πρέπει να ζητούν τη διεξαγωγή των αποδείξεων από το δικαστήριο, το άρθρο 230 παράγραφος 3 του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας προβλέπει περιπτώσεις στις οποίες το δικαστήριο μπορεί να προβεί στη διεξαγωγή αποδείξεων ιδία πρωτοβουλία. Ειδικότερα, εκτός εάν προβλέπεται διαφορετικά από τον νόμο, το δικαστήριο μπορεί να προβεί σε διεξαγωγή αποδείξεων ιδία πρωτοβουλία σε γαμικές διαφορές, διαφορές που αφορούν γονική σχέση ή τα συμφέροντα του παιδιού, ή διαδικασίες οι οποίες κινούνται βάσει αίτησης.

2.2 Ποιες είναι οι ενέργειες μετά την έγκριση της αίτησης διαδίκου σχετικά με τη διεξαγωγή αποδείξεων;

Εάν απαιτείται η διεξαγωγή περαιτέρω αποδείξεων για την εκτίμηση των αποδεικτικών στοιχείων, το δικαστήριο οργανώνει την εν λόγω διεξαγωγή με την έκδοση απόφασης η οποία γνωστοποιείται στους συμμετέχοντες στη διαδικασία. Εάν είναι αναγκαία η συγκέντρωση αποδείξεων εκτός της κατά τόπον αρμοδιότητας του δικαστηρίου που εκδικάζει την υπόθεση, το εν λόγω δικαστήριο μπορεί να αποστείλει επιστολή με αίτημα την έκδοση απόφασης για την εκτέλεση διαδικαστικής πράξης από το δικαστήριο του οποίου την κατά τόπον αρμοδιότητα υπάγεται η διεξαγωγή των εν λόγω αποδείξεων. Επιπλέον, αποδεικτικά στοιχεία μπορούν να συγκεντρωθούν και εκτός της Εσθονίας.

Μετά την έκδοση απόφασης, η διεξαγωγή αποδείξεων πραγματοποιείται σύμφωνα με τις διατάξεις που τη διέπουν, ανάλογα με το είδος των αποδεικτικών στοιχείων, οι οποίες προβλέπονται στα κεφάλαια 27-32 του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας.

2.3 Σε ποιες περιπτώσεις μπορεί το δικαστήριο να απορρίψει αίτηση διαδίκου για συγκέντρωση αποδεικτικών στοιχείων;

Το δικαστήριο μπορεί να απορρίψει αίτημα διεξαγωγής αποδείξεων, εάν:

1. τα αποδεικτικά στοιχεία δεν έχουν καμία σχέση με την υπόθεση (κυρίως, εάν το πραγματικό περιστατικό που αποδεικνύεται δεν χρήζει απόδειξης ή εάν το δικαστήριο θεωρεί ότι έχουν ήδη παρασχεθεί επαρκή αποδεικτικά στοιχεία για την απόδειξη του συγκεκριμένου πραγματικού περιστατικού)
2. βάσει του νόμου ή βάσει συμφωνίας των διαδίκων, ένα πραγματικό περιστατικό πρέπει να αποδειχθεί με αποδεικτικά μέσα συγκεκριμένου τύπου ή μορφής, αλλά το αίτημα αφορά τη διεξαγωγή αποδείξεων άλλου τύπου ή μορφής
3. τα αποδεικτικά στοιχεία δεν είναι προσβάσιμα, κυρίως εάν δεν είναι γνωστά τα στοιχεία των μαρτύρων ή η τοποθεσία ενός εγγράφου ή εάν η σημασία των αποδεικτικών στοιχείων είναι δυσανάλογη προς τον χρόνο που απαιτείται για τη συγκέντρωσή τους ή υπάρχουν άλλες σχετικές δυσκολίες
4. το αίτημα διεξαγωγής αποδείξεων υποβάλλεται εκπρόθεσμα
5. η αναγκαιότητα διεξαγωγής αποδείξεων δεν τεκμηριώνεται
6. ο συμμετέχων στη διαδικασία ο οποίος ζητεί τη διεξαγωγή αποδείξεων δεν προκαταβάλλει το ποσό που ζητεί το δικαστήριο για την κάλυψη των εξόδων που πραγματοποιούνται κατά τη διεξαγωγή αποδείξεων.

2.4 Ποια είναι τα διάφορα αποδεικτικά μέσα;

Σύμφωνα με το άρθρο 229 παράγραφος 1 του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας, ως αποδεικτικό στοιχείο σε αστική υπόθεση νοείται κάθε πληροφορία με τη διαδικαστική μορφή που προβλέπει ο νόμος και βάσει της οποίας το δικαστήριο, σύμφωνα με τη διαδικασία που προβλέπεται στον νόμο, επιβεβαιώνει την ύπαρξη ή μη πραγματικών περιστατικών επί των οποίων βασίζονται οι αξιώσεις και οι ενστάσεις των διαδίκων και άλλων πραγματικών περιστατικών που έχουν σημασία για τη δίκαιη εκδίκαση της υπόθεσης.

Βάσει της παραγράφου 2, αποδεικτικό στοιχείο μπορεί να είναι η κατάθεση μάρτυρα, ένορκες δηλώσεις των συμμετεχόντων στη διαδικασία, έγγραφες αποδείξεις, υλικές αποδείξεις, αυτοψία ή εμπειρογνωμοσύνη. Στις διαδικασίες που κινούνται βάσει αίτησης και στις απλουστευμένες διαδικασίες, το δικαστήριο μπορεί να θεωρήσει ότι και άλλα αποδεικτικά μέσα επαρκούν για την απόδειξη των πραγματικών περιστατικών, όπως

ανωμοτί δήλωση συμμετέχοντος στη διαδικασία.

2.5 Ποιες είναι οι μέθοδοι συγκέντρωσης αποδεικτικών στοιχείων από την κατάθεση μαρτύρων και σε τι διαφέρουν από τη συγκέντρωση αποδείξεων που προέρχονται από πραγματογνώμονα; Ποιοι είναι οι κανόνες που διέπουν την υποβολή γραπτών αποδεικτικών στοιχείων και εκθέσεων/γνωμοδοτήσεων πραγματογνωμόνων;

1) Κατάθεση μάρτυρα

Σύμφωνα με το άρθρο 251 παράγραφος 1 του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας, κάθε πρόσωπο το οποίο ενδέχεται να γνωρίζει τα πραγματικά περιστατικά που έχουν σχέση με την υπόθεση μπορεί να εξεταστεί ως μάρτυρας, εκτός εάν το πρόσωπο είναι συμμετέχων στη διαδικασία ή αντιπρόσωπος συμμετέχοντος στη διαδικασία για την εν λόγω υπόθεση. Οι μάρτυρες παρέχουν πληροφορίες σχετικά με τα πραγματικά περιστατικά για τα οποία έχουν ίδια αντίληψη. Πρόσωπο το οποίο κλητεύεται ως μάρτυρας υποχρεούται να εμφανιστεί στο δικαστήριο και να καταθέσει την αλήθεια ενώπιον του δικαστηρίου όσον αφορά τα πραγματικά περιστατικά τα οποία γνωρίζει. Αντί να εμφανιστεί στο δικαστήριο, ο μάρτυρας μπορεί να κληθεί να παράσχει έγγραφη κατάθεση, εάν η εμφάνισή του στο δικαστήριο μπορεί να είναι αδικαιολόγητα επαχθής και εάν, λαμβάνοντας υπόψη το περιεχόμενο των ερωτήσεων και τα προσωπικά χαρακτηριστικά του μάρτυρα, η παροχή έγγραφης κατάθεσης επαρκεί, κατά το δικαστήριο, για την παροχή αποδείξεων. Εναλλακτικά, το δικαστήριο μπορεί να χρησιμοποιήσει τα πρακτικά άλλης δικαστικής διαδικασίας, εάν αυτό απλουστεύει σαφώς τη διαδικασία, και το δικαστήριο μπορεί να θεωρηθεί ότι είναι σε θέση να εκτιμήσει τα πρακτικά στον απαραίτητο βαθμό χωρίς άμεση υποβολή ερωτήσεων στον μάρτυρα.

Κάθε μάρτυρας εξετάζεται μεμονωμένα και οι μάρτυρες που δεν έχουν εξεταστεί δεν επιτρέπεται να παρευρίσκονται στην αίθουσα του δικαστηρίου κατά την εκδίκαση της υπόθεσης. Εάν το δικαστήριο έχει λόγους να πιστεύει ότι ο μάρτυρας φοβάται ή έχει άλλους λόγους να μην πει την αλήθεια στο δικαστήριο παρουσία συμμετέχοντος στη διαδικασία ή εάν συμμετέχων στη διαδικασία καθοδηγεί την κατάθεση του μάρτυρα μέσω παρεμβάσεων ή με οποιονδήποτε άλλο τρόπο, το δικαστήριο μπορεί να αποβάλλει το συγκεκριμένο πρόσωπο από την αίθουσα του δικαστηρίου κατά την εξέταση του μάρτυρα. Σε τέτοιες περιπτώσεις, μετά την επιστροφή του εν λόγω προσώπου, η κατάθεση του μάρτυρα διαβάζεται στον συμμετέχοντα στη διαδικασία και ο συμμετέχων στη διαδικασία δικαιούται να υποβάλει ερωτήσεις στον μάρτυρα. Εάν οι καταθέσεις μαρτύρων είναι αντιφατικές, το δικαστήριο μπορεί να εξετάσει και να υποβάλει ερωτήσεις σε έναν μάρτυρα περισσότερες φορές κατά την ίδια συνεδρίαση.

Στην περίπτωση έγγραφων καταθέσεων, οι συμμετέχοντες στη διαδικασία δικαιούνται να υποβάλουν έγγραφες ερωτήσεις στους μάρτυρες μέσω του δικαστηρίου. Το δικαστήριο καθορίζει τις ερωτήσεις στις οποίες υποχρεούται να απαντήσει ο μάρτυρας. Εάν είναι απαραίτητο, το δικαστήριο μπορεί να κλητεύσει έναν μάρτυρα στο δικαστήριο για να καταθέσει προφορικά.

Εάν ένα πρόσωπο δεν μπορεί να εμφανιστεί στο δικαστήριο λόγω ασθένειας, γήρατος ή αναπηρίας ή για οποιονδήποτε άλλο βάσιμο λόγο, ή εάν αυτό είναι απαραίτητο για άλλο λόγο, το δικαστήριο μπορεί να μεταβεί στον μάρτυρα για να λάβει την κατάθεσή του.

Το δικαστήριο εξετάζει τα αποδεικτικά στοιχεία άμεσα (άρθρο 243 παράγραφος 1 του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας). Για τον έλεγχο της αξιοπιστίας των καταθέσεων των μαρτύρων, το δικαστήριο μπορεί να στηριχθεί στις διάφορες μεθόδους που προσδιορίζονται στο άρθρο 262 παράγραφοι 1 και 8 του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας, π.χ. βάσει της παραγράφου 1, το δικαστήριο εξακριβώνει την ταυτότητα του μάρτυρα και τον τομέα δραστηριότητας, τη μόρφωση, τον τόπο κατοικίας και τη σχέση του με την υπόθεση καθώς και τις σχέσεις με τους συμμετέχοντες στη διαδικασία. Προτού καταθέσει, το δικαστήριο εξηγεί στον μάρτυρα την υποχρέωσή του να πει την αλήθεια και τη διαδικασία σε περίπτωση που αρνηθεί να καταθέσει βάσει της παραγράφου 8, το δικαστήριο υποβάλλει, εφόσον είναι απαραίτητο, πρόσθετες ερωτήσεις καθ' όλη τη διάρκεια της εξέτασης, ώστε να αποσαφηνιστεί ή να συμπληρωθεί η κατάθεση ή να διαπιστωθεί η βάση των γνώσεων του μάρτυρα.

2) Πραγματογνωμοσύνη

Προκειμένου να αποσαφηνιστούν περιστάσεις σχετικές με μια υπόθεση οι οποίες απαιτούν ειδική εμπειρογνωμοσύνη, το δικαστήριο δικαιούται να ζητήσει τη γνώμη πραγματογνωμόνων, κατόπιν αιτήματος

συμμετέχοντας στη διαδικασία. Για να εξακριβωθεί το ισχύον δίκαιο εκτός της Δημοκρατίας της Εσθονίας, το διεθνές δίκαιο ή το εθνικό δίκαιο, το δικαστήριο μπορεί να ζητήσει τη γνώμη ειδικού σε νομικά θέματα, κατόπιν αιτήματος συμμετέχοντος στη διαδικασία ή ίδια πρωτοβουλία. Οι διατάξεις που αφορούν την εξέταση μαρτύρων εφαρμόζονται στην εξέταση προσώπων με ειδική εμπειρογνωμοσύνη, με στόχο να αποδειχθεί μια περίπτωση ή ένα γεγονός για την ορθή ερμηνεία του οποίου απαιτείται ειδική εμπειρογνωμοσύνη. Εάν συμμετέχων στη διαδικασία υπέβαλε στο δικαστήριο την έγγραφη γνωμοδότηση προσώπου με ειδική εμπειρογνωμοσύνη και το συγκεκριμένο πρόσωπο δεν εξεταστεί ως μάρτυρας, η εν λόγω γνωμοδότηση θεωρείται έγγραφη απόδειξη. Αντί να διατάξει πραγματογνωμοσύνη, το δικαστήριο μπορεί να χρησιμοποιήσει τη γνωμοδότηση πραγματογνώμονα που υποβλήθηκε κατόπιν διαταγής του δικαστηρίου σε άλλη δικαστική διαδικασία ή τη γνωμοδότηση πραγματογνώμονα που εκπονήθηκε βάσει διαταγής του υπευθύνου για τη διεξαγωγή της διαδικασίας σε ποινική διαδικασία ή διαδικασία πλημμελημάτων, εάν κάτι τέτοιο απλουστεύει τη διαδικασία και εάν το δικαστήριο θεωρεί ότι είναι σε θέση να αξιολογήσει τη γνωμοδότηση στον απαραίτητο βαθμό χωρίς να ζητηθεί νέα πραγματογνωμοσύνη. Στις περιπτώσεις αυτές, ενδέχεται να υποβληθούν πρόσθετες ερωτήσεις στον πραγματογνώμονα ή να κληθεί ο πραγματογνώμονας για εξέταση στο δικαστήριο.

Η πραγματογνωμοσύνη διεξάγεται από ιατροδικαστή ή άλλο ειδικευμένο πρόσωπο το οποίο εργάζεται σε κρατική ιατροδικαστική υπηρεσία, από επίσημα πιστοποιημένο εμπειρογνώμονα ή από άλλο πρόσωπο με ειδική εμπειρογνωμοσύνη το οποίο διορίζεται από το δικαστήριο. Το δικαστήριο δύναται να διορίσει ένα πρόσωπο ως πραγματογνώμονα, εφόσον το εν λόγω πρόσωπο διαθέτει τις απαραίτητες γνώσεις και την πείρα για να γνωμοδοτήσει. Εάν επίσημα πιστοποιημένος εμπειρογνώμονας είναι διαθέσιμος για την πραγματογνωμοσύνη, ο διορισμός άλλων προσώπων ως πραγματογνώμων γίνεται μόνον εφόσον συντρέχει βάσιμος λόγος. Εάν οι διάδικοι συμφωνήσουν στο πρόσωπο ενός πραγματογνώμονα, το δικαστήριο μπορεί να διορίσει το συγκεκριμένο πρόσωπο ως πραγματογνώμονα εάν μπορεί να ενεργεί ως πραγματογνώμονας βάσει του νόμου.

Συμμετέχων στη διαδικασία δικαιούται να υποβάλλει ερωτήσεις σε πραγματογνώμονα μέσω του δικαστηρίου. Το δικαστήριο αποφασίζει ποιές ερωτήσεις χρήζουν γνωμοδότησης πραγματογνώμονα. Το δικαστήριο οφείλει να αιτιολογεί την απόρριψη οποιασδήποτε τέτοιας ερώτησης. Οι πραγματογνώμονες υποβάλλουν τη γνωμοδότησή τους στο δικαστήριο εγγράφως, εκτός εάν το δικαστήριο διατάξει να την παράσχουν προφορικά ή, με τη συγκατάθεση του πραγματογνώμονα, με άλλη μορφή. Η γνωμοδότηση πραγματογνώμονα πρέπει να περιέχει αναλυτική περιγραφή τυχόν εξετάσεων που διενεργήθηκαν, των εξαχθέντων συμπερασμάτων από τις εν λόγω εξετάσεις και τεκμηριωμένες απαντήσεις στις ερωτήσεις του δικαστηρίου.

Οι πραγματογνώμονες παρέχουν ορθή και αιτιολογημένη γνώμη στις ερωτήσεις που τους υποβάλλονται. Για την παροχή γνωμοδότησης, ο πραγματογνώμονας μπορεί να εξετάσει κάθε απαραίτητο στοιχείο της υπόθεσης, να συμμετάσχει στη διεξαγωγή αποδείξεων στο δικαστήριο και να ζητήσει υλικό αναφοράς και πρόσθετες πληροφορίες από το δικαστήριο.

Η γνωμοδότηση δημοσιοποιείται κατά τη συνεδρίαση του δικαστηρίου. Εκτός εάν η γνωμοδότηση υποβληθεί εγγράφως ή σε μορφή η οποία μπορεί να αναπαραχθεί εγγράφως, ο πραγματογνώμονας παρέχει τη γνωμοδότησή του σε συνεδρίαση του δικαστηρίου. Το δικαστήριο μπορεί να κλητεύσει πραγματογνώμονα ο οποίος παρέσχε γνωμοδότηση εγγράφως, ή σε μορφή η οποία μπορεί να αναπαραχθεί εγγράφως, στο δικαστήριο για εξέταση. Το δικαστήριο μπορεί επίσης να κλητεύσει πραγματογνώμονα ο οποίος παρέσχε γνωμοδότηση στο δικαστήριο, εάν το ζητήσει οποιοσδήποτε από τους διαδίκους.

Αφού εξετάσουν τη γνωμοδότηση, οι συμμετέχοντες στη διαδικασία μπορούν να υποβάλουν ερωτήσεις στον πραγματογνώμονα κατά τη διάρκεια συνεδρίασης του δικαστηρίου για την αποσαφήνιση της γνωμοδότησης, υπό τον όρο ότι ο πραγματογνώμονας έχει κλητευθεί στο δικαστήριο. Οι ερωτήσεις μπορούν επίσης να υποβληθούν στο δικαστήριο εκ των προτέρων και να διαβιβαστούν ακολούθως στον πραγματογνώμονα από το δικαστήριο. Το δικαστήριο εξαιρεί κάθε ερώτηση η οποία δεν είναι συναφής ή εκφεύγει της αρμοδιότητας του πραγματογνώμονα.

Οι διατάξεις που αφορούν την εξέταση μαρτύρων εφαρμόζονται επίσης στην εξέταση πραγματογνώμωνων.

3) Γραπτές αποδείξεις

Οι έγγραφες αποδείξεις έχουν τη μορφή εγγράφου ή οποιουδήποτε άλλου τεκμηρίου ή παρόμοιου μέσου αποθήκευσης δεδομένων, το οποίο δημιουργείται μέσω φωτογραφικής, οπτικής, ακουστικής, ηλεκτρονικής ή άλλης καταγραφής δεδομένων, περιέχει πληροφορίες σχετικά με τα πραγματικά περιστατικά που είναι σημαντικά για την εκδίκαση της υπόθεσης και μπορεί να υποβληθεί στο δικαστήριο σε κατανοητή μορφή.

Επίσημη και προσωπική αλληλογραφία, αποφάσεις εκδοθείσες σε άλλες υποθέσεις και γνωμοδοτήσεις προσώπων με ειδική εμπειρογνωμοσύνη που υποβάλλονται στο δικαστήριο από συμμετέχοντες στη διαδικασία θεωρούνται επίσης έγγραφα.

Κάθε έγγραφο πρέπει να είναι πρωτότυπο ή επικυρωμένο αντίγραφο. Εάν οι συμμετέχοντες στη διαδικασία υποβάλλουν πρωτότυπα έγγραφα μαζί με επικυρωμένο αντίγραφο, το δικαστήριο μπορεί να επιστρέψει τα πρωτότυπα έγγραφα και να περιλάβει στη δικογραφία αντίτυπο του επικυρωμένου αντιγράφου θεωρημένο από τον δικαστή. Κατόπιν αιτήματος των προσώπων που υποβάλλουν έγγραφα, τα πρωτότυπα έγγραφα που περιλήφθηκαν στη δικογραφία μπορούν να επιστραφούν μετά τη θέση σε ισχύ της απόφασης του δικαστηρίου και την περάτωση της διαδικασίας. Το επικυρωμένο αντίγραφο τηρείται στον φάκελο της δικογραφίας. Το δικαστήριο μπορεί να τάξει προθεσμία για την εξέταση υποβληθέντος εγγράφου, μετά την παρέλευση της οποίας το δικαστήριο επιστρέφει το έγγραφο. Σε τέτοιες περιπτώσεις, το επικυρωμένο αντίγραφο πρέπει να τηρείται στον φάκελο της δικογραφίας. Εάν ένα έγγραφο υποβληθεί με τη μορφή επικυρωμένου αντιγράφου, το δικαστήριο δικαιούται να ζητήσει την υποβολή του πρωτότυπου εγγράφου ή την τεκμηρίωση των περιστάσεων που εμποδίζουν την υποβολή του πρωτότυπου εγγράφου. Εάν τα αιτήματα του δικαστηρίου δεν ικανοποιηθούν, το δικαστήριο αποφασίζει για την αποδεικτική ισχύ του επικυρωμένου αντιγράφου του εγγράφου.

2.6 Υπάρχουν αποδεικτικά μέσα με μεγαλύτερη αποδεικτική αξία από τα άλλα;

Στις αστικές διαδικασίες, ισχύει ο γενικός κανόνας της ελεύθερης εκτίμησης των αποδείξεων, αλλά μπορούν να εφαρμοστούν περιορισμοί με τη σύμφωνη γνώμη των διαδίκων. Ειδικότερα, το άρθρο 232 παράγραφος 2 του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας ορίζει ότι καμία απόδειξη δεν έχει προκαθορισμένη βαρύτητα για το δικαστήριο, εκτός εάν οι διάδικοι συμφωνήσουν διαφορετικά. Έτσι, οι διάδικοι μπορούν να συμφωνήσουν να αποδώσουν αποφασιστική βαρύτητα σε ορισμένα αποδεικτικά στοιχεία.

2.7 Είναι υποχρεωτική η χρήση συγκεκριμένων αποδεικτικών μέσων για την απόδειξη ορισμένων πραγματικών περιστατικών;

Ναι. Ενδέχεται να προκύπτει από τον νόμο ή από συμφωνία των διαδίκων ότι ένα συγκεκριμένο πραγματικό περιστατικό μπορεί να αποδειχθεί μόνον με αποδεικτικά μέσα ορισμένου είδους ή ορισμένης μορφής.

2.8 Οι μάρτυρες υποχρεούνται από το νόμο να καταθέσουν;

Ναι. Βάσει του άρθρου 254 του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας, πρόσωπο το οποίο κλητεύεται ως μάρτυρας υποχρεούται να εμφανιστεί στο δικαστήριο και να καταθέσει την αλήθεια ενώπιον του δικαστηρίου όσον αφορά τα πραγματικά περιστατικά τα οποία γνωρίζει.

2.9 Σε ποιες περιπτώσεις οι μάρτυρες μπορούν να αρνηθούν να καταθέσουν;

Τα ακόλουθα πρόσωπα δικαιούνται να αρνηθούν να καταθέσουν ως μάρτυρες:

1. οι κατιόντες και οι ανιόντες του ενάγοντος ή του εναγομένου
2. αδελφή, ετεροθαλής αδελφή, αδελφός ή ετεροθαλής αδελφός του ενάγοντος ή του εναγομένου ή πρόσωπο το οποίο είναι ή υπήρξε σύζυγος αδελφής, ετεροθαλούς αδελφής, αδελφού ή ετεροθαλούς αδελφού του ενάγοντος ή του εναγομένου
3. σύζυγος γονέα ή ανάδοχος γονέας ή τέκνο συζύγου γονέα ή ανάδοχο τέκνο του ενάγοντος ή του εναγομένου
4. θετός γονέας ή θετό τέκνο του ενάγοντος ή του εναγομένου
5. ο/η σύζυγος του ενάγοντος ή του εναγομένου ή πρόσωπο με το οποίο συζεί ο ενάγων ή ο εναγόμενος, και οι γονείς του συζύγου ή προσώπου με το οποίο συζεί ο ενάγων ή ο εναγόμενος, ακόμη και αν ο γάμος έχει λυθεί ή η συμβίωση έχει λήξει.

Ο μάρτυρας δικαιούται επίσης να αρνηθεί να καταθέσει εάν η κατάθεσή του μπορεί να ενοχοποιεί τον ίδιο ή πρόσωπο που προσδιορίζεται ανωτέρω για ποινικό αδίκημα ή πλημμέλημα.

Ο μάρτυρας δικαιούται να αρνηθεί να καταθέσει σχετικά με πραγματικά περιστατικά στα οποία εφαρμόζεται ο νόμος περί κρατικών απορρήτων και εμπιστευτικών πληροφοριών τρίτων κρατών (*riigisaladuse ja salastatud välisteabe seadus*).

Κάθε πρόσωπο το οποίο επεξεργάζεται πληροφορίες για δημοσιογραφικούς σκοπούς δικαιούται να αρνηθεί να καταθέσει σχετικά με πραγματικά περιστατικά που θα επέτρεπαν την αναγνώριση της ταυτότητας του προσώπου που παρέσχε τις πληροφορίες.

Ανεξαρτήτως των προαναφερθέντων, ο μάρτυρας δεν δικαιούται να αρνηθεί να καταθέσει σχετικά με:

1. την εκτέλεση και το περιεχόμενο συναλλαγής στην οποία κλήθηκε να παραστεί ως μάρτυρας
2. τη γέννηση ή τον θάνατο μέλους της οικογένειάς του
3. πραγματικό περιστατικό το οποίο αφορά περιουσιακή σχέση που προκύπτει από σχέση βάσει του οικογενειακού δικαίου
4. πράξη που σχετίζεται με αμφισβητούμενη έννομη σχέση, την οποία ο μάρτυρας εκτέλεσε ο ίδιος ως νόμιμος προκάτοχος ή αντιπρόσωπος διαδίκου.

2.10 Μπορεί ένα πρόσωπο που αρνείται τη μαρτυρία να υποστεί κυρώσεις ή να εξαναγκασθεί να καταθέσει;

Ναι. Εάν μάρτυρας αρνηθεί αδικαιολόγητα να καταθέσει, το δικαστήριο δύναται να του επιβάλει πρόστιμο ή να διατάξει την κράτησή του για μέγιστο διάστημα 14 ημερών. Ο μάρτυρας αφήνεται ελεύθερος αμέσως εάν καταθέσει ή εάν η εκδίκαση της υπόθεσης λήξει ή εάν η κατάθεσή του δεν είναι πλέον αναγκαία.

Επιπλέον, ο μάρτυρας βαρύνεται με τα διαδικαστικά έξοδα που συνεπάγεται η αδικαιολόγητη άρνησή του να καταθέσει.

2.11 Υπάρχουν πρόσωπα τα οποία δεν επιτρέπεται να εξετάζονται ως μάρτυρες;

Το άρθρο 256 του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας απαριθμεί τα πρόσωπα τα οποία δεν επιτρέπεται να εξετάζονται ως μάρτυρες. Ειδικότερα, ιερείς θρησκευτικών οργανώσεων καταχωρισμένων στην Εσθονία ή το βοηθητικό προσωπικό τους δεν καταθέτουν ούτε εξετάζονται σχετικά με περιστάσεις που πληροφορούνται στο πλαίσιο του πνευματικού έργου τους. Τα ακόλουθα πρόσωπα δεν εξετάζονται ως μάρτυρες χωρίς την άδεια του προσώπου για το συμφέρον του οποίου επιβάλλεται η υποχρέωση τήρησης εμπιστευτικότητας:

1. αντιπρόσωποι σε αστικές ή διοικητικές υποθέσεις, δικηγόροι σε ποινικές υποθέσεις ή υποθέσεις πλημμελημάτων και συμβολαιογράφοι σε σχέση με πραγματικά περιστατικά τα οποία περιέρχονται σε γνώση τους κατά την άσκηση των επαγγελματικών καθηκόντων τους
2. ιατροί, φαρμακοποιοί ή άλλοι πάροχοι ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης σε σχέση με πραγματικά περιστατικά τα οποία τους εμπιστεύτηκε ασθενής, συμπεριλαμβανομένων περιστατικών που αφορούν την καταγωγή, την τεχνητή γονιμοποίηση, την οικογένεια ή την υγεία ενός προσώπου
3. άλλα πρόσωπα τα οποία, λόγω του επαγγέλματος ή των επαγγελματικών ή οικονομικών δραστηριοτήτων τους, έλαβαν γνώση εμπιστευτικών πληροφοριών τις οποίες δεν επιτρέπεται να δημοσιοποιήσουν βάσει του νόμου.

Το προσωπικό επαγγελματικής υποστήριξης των προσώπων που αναφέρονται ανωτέρω δεν επιτρέπεται επίσης να εξεταστεί ως μάρτυρας χωρίς την άδεια του προσώπου για το συμφέρον του οποίου επιβάλλεται η υποχρέωση τήρησης εμπιστευτικότητας.

2.12 Ποιος είναι ο ρόλος του δικαστή και των διαδίκων κατά την εξέταση μάρτυρα; Υπό ποιους όρους μπορεί ένας μάρτυρας να εξεταστεί με τηλεδιάσκεψη ή άλλα τεχνικά μέσα;

Το άρθρο 262 του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας περιγράφει τη διαδικασία εξέτασης μαρτύρων. Η εξέταση μάρτυρα ξεκινά με την παροχή εξηγήσεων από το δικαστήριο στον μάρτυρα σχετικά με το αντικείμενο της δίκης και με την πρόσκληση στον μάρτυρα να αναφέρει οτιδήποτε γνωρίζει σχετικά με το αντικείμενο της δίκης. Ακολούθως, οι συμμετέχοντες στη διαδικασία δικαιούνται να υποβάλουν ερωτήσεις στον μάρτυρα μέσω του δικαστηρίου. Με την άδεια του δικαστηρίου, οι συμμετέχοντες στη διαδικασία μπορούν επίσης να υποβάλουν ερωτήσεις απευθείας στον μάρτυρα.

Το δικαστήριο εξαιρεί τυχόν καθοδηγητικές ερωτήσεις και ερωτήσεις οι οποίες δεν σχετίζονται με την υπόθεση καθώς και ερωτήσεις που υποβάλλονται με σκοπό την ανάδειξη νέων πραγματικών περιστατικών, τα οποία δεν παρουσιάστηκαν προηγουμένως, και επαναλαμβανόμενες ερωτήσεις. Εάν είναι απαραίτητο, το δικαστήριο δικαιούται να υποβάλει πρόσθετες ερωτήσεις σε οποιοδήποτε στάδιο της εξέτασης για την αποσαφήνιση ή τη

συμπλήρωση της κατάθεσης ή για τη διαπίστωση της βάσης των γνώσεων του μάρτυρα.

Βάσει του άρθρου 350 του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας, το δικαστήριο δύναται να οργανώσει συνεδρίαση με τη μορφή τηλεδιάσκεψης, ώστε οι συμμετέχοντες στη διαδικασία ή οι αντιπρόσωποι ή οι σύμβουλοί τους να μπορούν να βρίσκονται σε άλλο τόπο κατά τη συνεδρίαση του δικαστηρίου και να εκτελούν τις διαδικαστικές πράξεις σε πραγματικό χρόνο στον εν λόγω τόπο. Μάρτυρας ή πραγματογνώμονας ο οποίος βρίσκεται σε άλλο τόπο μπορεί επίσης να εξετασθεί, και συμμετέχων στη διαδικασία ο οποίος βρίσκεται σε άλλο τόπο μπορεί να του υποβάλει ερωτήσεις, μέσω συνεδρίασης η οποία πραγματοποιείται με τη μορφή τηλεδιάσκεψης.

Σε συνεδρίαση η οποία πραγματοποιείται με τη μορφή τηλεδιάσκεψης, το δικαίωμα κάθε συμμετέχοντος στη διαδικασία να καταθέτει αιτήσεις και προσφυγές και να διατυπώνει θέσεις σχετικά με τις αιτήσεις και προσφυγές άλλων συμμετεχόντων στη διαδικασία διασφαλίζεται με τεχνικά ασφαλή τρόπο, και οι προϋποθέσεις της συνεδρίασης όσον αφορά τη μετάδοση εικόνας και ήχου σε πραγματικό χρόνο από τους συμμετέχοντες στη διαδικασία που δεν είναι παρόντες στο δικαστήριο προς το δικαστήριο, και αντιστρόφως, πρέπει να είναι τεχνικά ασφαλείς. Με τη συγκατάθεση των διαδίκων και του μάρτυρα και, σε διαδικασίες που κινούνται βάσει αίτησης, με τη συγκατάθεση του μάρτυρα και μόνο, ο μάρτυρας μπορεί να εξεταστεί μέσω τηλεφώνου στο πλαίσιο τηλεδιάσκεψης. Ο υπουργός Δικαιοσύνης μπορεί να θεσπίζει συγκεκριμένες τεχνικές απαιτήσεις για τη διεξαγωγή συνεδρίασης δικαστηρίου με τη μορφή τηλεδιάσκεψης.

3 Αξιολόγηση των αποδεικτικών στοιχείων

3.1 Στις περιπτώσεις που τα αποδεικτικά στοιχεία δεν έχουν συγκεντρωθεί με νόμιμο τρόπο από διάδικο, μπορεί να τα χρησιμοποιήσει το δικαστήριο για την έκδοση της απόφασής του;

Βάσει του άρθρου 238 παράγραφος 3 εδάφιο 1 του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας, το δικαστήριο μπορεί να αρνηθεί να δεχτεί αποδεικτικά στοιχεία και να επιστρέψει αποδεικτικά στοιχεία, εάν τα εν λόγω αποδεικτικά στοιχεία εξασφαλίστηκαν με την τέλεση αξιόποινης πράξης ή με παραβίαση θεμελιώδους δικαιώματος.

3.2 Γίνονται δεκτές ως αποδεικτικά στοιχεία οι μαρτυρίες των διαδίκων;

Σύμφωνα με το άρθρο 267 του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας, διάδικος ο οποίος δεν μπόρεσε να αποδείξει, με οποιοδήποτε άλλο αποδεικτικό μέσο, ένα πραγματικό περιστατικό το οποίο πρέπει να αποδειχθεί από αυτόν ή ο οποίος δεν παρέσχε καμία άλλη απόδειξη δικαιούται να ζητήσει την ένορκη εξέταση του αντιδίκου ή τρίτου για την απόδειξη του εν λόγω πραγματικού περιστατικού. Σε περίπτωση νομικού προσώπου, μπορεί να καταθέσει ενόρκως αντιπρόσωπος αυτού.

Το δικαστήριο μπορεί επίσης να εξετάσει ενόρκως τρίτο ο οποίος υποχρεούται να παράσχει αποδεικτικά στοιχεία σχετικά με αμφισβητούμενο πραγματικό περιστατικό, εάν το ζητήσει ένας διάδικος και ο αντίδικός του συμφωνεί.

Ανεξάρτητα από τα αιτήματα των διαδίκων και την κατανομή του βάρους της απόδειξης, το δικαστήριο δύναται επίσης να εξετάσει ενόρκως, ιδία πρωτοβουλία, οποιονδήποτε από τους διαδίκους ή αμφοτέρους τους διαδίκους εάν, βάσει της προηγηθείσας διαδικασίας και των αποδείξεων που παρασχέθηκαν και συγκεντρώθηκαν, το δικαστήριο δεν είναι σε θέση να σχηματίσει γνώμη σχετικά με την αλήθεια ενός δηλωθέντος πραγματικού περιστατικού το οποίο πρέπει να αποδειχθεί. Το δικαστήριο δύναται επίσης να εξετάσει ενόρκως διάδικο, ιδία πρωτοβουλία, εάν ο διάδικος που υποχρεούται να παράσχει αποδείξεις επιθυμεί να καταθέσει ενόρκως, χωρίς τη συγκατάθεση του αντιδίκου.

Σε απλουστευμένες διαδικασίες και σε διαδικασίες που κινούνται βάσει αίτησης, το δικαστήριο μπορεί επίσης να θεωρήσει επαρκή τη δήλωση συμμετέχοντος στη διαδικασία η οποία δεν παρασχέθηκε ενόρκως για την απόδειξη πραγματικού περιστατικού, εκτός εάν από τους κανόνες του σχετικού είδους διαδικασίας που κινείται βάσει αίτησης προκύπτει ότι είναι παραδεκτές μόνον δηλώσεις οι οποίες παρέχονται ενόρκως από συμμετέχοντες στη διαδικασία. Σε αγωγή, μια απόφαση δεν μπορεί να βασίζεται σε δήλωση διαδίκου η οποία δεν παρασχέθηκε ενόρκως.

Τελευταία επικαιροποίηση: 18/04/2023

Την έκδοση αυτής της σελίδας στην εθνική γλώσσα διαχειρίζεται ο αντίστοιχος αρμόδιος επαφής του ΕΔΔ. Οι μεταφράσεις

έχουν γίνει από την αρμόδια υπηρεσία της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Οι τυχόν αλλαγές που επιφέρει η αρμόδια εθνική αρχή στο πρωτότυπο ενδέχεται να μην έχουν περιληφθεί ακόμα στις μεταφράσεις. Η Επιτροπή και το Ευρωπαϊκό Δικαστικό Δίκτυο δεν αναλαμβάνουν καμία απολύτως ευθύνη όσον αφορά πληροφορίες ή δεδομένα που περιέχονται ή αναφέρονται στο παρόν έγγραφο. Βλ. την ανακοίνωση νομικού περιεχομένου για τους κανόνες πνευματικής ιδιοκτησίας που ισχύουν στο κράτος μέλος που είναι αρμόδιο για την παρούσα σελίδα